

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Mgr. Evy Šonkové a soudkyň JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Sylvy Šiškeové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalovaného, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 1. 2023, č. j. 11 A 91/2022-21,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **s e z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Žalovanému **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) v záhlaví uvedeným usnesením zamítl žádost žalobce o přiznání osvobození od soudních poplatků, protože žalobce dostatečně netvrdil a nedoložil své celkové majetkové poměry.

[2] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost. Stěžovatel namítá, že se vydáním výzvy k doplnění informací o majetkových poměrech městský soud dopustil hrubé svévole, kterou sleduje záměr zmařit žalobu. Městský soud podle stěžovatele ignoruje jeho chudobnost, obsah žádosti o osvobození a znění zákona. Lpění městského soudu na formuláři ministerstva spravedlnosti je taktéž svévolné. Městský soud stěžovatele nesprávně vyzýval k doložení jeho majetkových poměrů, přitom jsou však stěžovatelovy poměry městskému soudu známy. Městský soud neměl žádný

poznatek, že by žalobce za poslední léta zbohatl natolik, aby v nynější situaci měl dostatek prostředků.

[3] Podle stěžovatele městský soud neměl vyžadovat údaje irelevantní či protiřečící si prohlášení stěžovatele o majetkových poměrech. Pravomocná rozhodnutí o dávkách pomoci v hmotné nouzi většinou nenesou aktuální dataci, proto tedy stěžovatel připojil aktuální ústřižek. Městský soud neměl vyžadovat od stěžovatele (jako osoby bez obydli) informace, kde tráví čas nebo kde odebírá elektřinu. Poskytování těchto informací nepředpokládá formulář ministerstva spravedlnosti ani judikatura. Dle judikatury také nesmí soud požadovat negativní nebo potenciální údaj, kterým je i důvod nevyplácení invalidního důchodu. Stěžovatel má za to, že je zcela irelevantní, proč není důchod vyplácen, poněvadž podstatné je to, že takový příjem stěžovatel neměl a nemá, jak je městskému soudu známo.

[4] Stěžovatel městskému soudu vytýká také gramatické nedostatky jeho odůvodnění, označování místa trvalého pobytu jako byt (či trvalé bydliště) a požadavek na to, aby datové podání bylo podepsáno a dvakrát datováno.

[5] Zároveň stěžovatel požádal o ustanovení zástupce v řízení před Nejvyšším správním soudem, neboť se dle jeho slov jedná o ne zcela jednoduchou právní věc.

[6] Podle § 35 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) *navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.*

[7] Pro ustanovení zástupce tedy musí být na straně stěžovatele splněna jak podmínka nedostatku prostředků, tak i podmínka nezbytnosti zástupce k ochraně jeho práv.

[8] V nynější věci jde o případ, kdy judikatura dovodila, že na povinném zastoupení advokátem ve smyslu § 105 odst. 1 s. ř. s., a stejně tak na zaplacení soudního poplatku není třeba trvat, neboť obojí je obligatorní pouze v řízení o kasační stížnosti, kterou stěžovatel brojí proti rozhodnutí ve věci samé (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS).

[9] Nejvyšší správní soud nesdílí názor stěžovatele o nezbytnosti ustanovení zástupce k ochraně jeho práv v nyní probíhajícím řízení o kasační stížnosti; jelikož jde o podmínku *sine qua non* pro vyhovění jeho žádosti, stěžovatelovy osobní ani majetkové poměry pro účely rozhodnutí o žádosti o ustanovení zástupce neověřoval.

[10] K naplnění podmínky nezbytnosti ustanovení zástupce se Nejvyšší správní soud již vyjádřil: „[a]dvokát bude ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy, jde-li o věc po stránce skutkové nebo právní složitou, a jestliže potřeba ochrany práv účastníka v soudním řízení vyjde najevo, např. z nekvalifikovaných podání účastníka, jímž se na soud obrací apod. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby kritériem pro závěr soudu o potřebě ochrany práv

pokračování

účastníka.“ (viz rozsudky ze dne 27. 5. 2004, č. j. 4 As 21/2004-64, ze dne 18. 1. 2006, č. j. 4 Azs 390/2005-98, ze dne 4. 12. 2013, č. j. 1 As 117/2013-17, nebo rozsudek ze dne 30. 5. 2007, č. j. 1 Afs 32/2006-48). Soud při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce zvažuje, nakolik je stěžovatel sám způsobilý před soudem hájit svá práva či zájmy. Přitom přihlíží k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům stěžovatele a k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí účastníka řízení o jeho právech v soudním řízení (srov. rozsudek NSS ze dne 21. 5. 2015, č. j. 7 As 84/2015-14, nebo ze dne 30. 11. 2016, č. j. 6 As 206/2016-31).

[11] Problematika osvobození od soudních poplatků však z povahy věci zvláštní složitost nevykazuje; naopak se obvykle jedná po skutkové a právní stránce o věc jednoduchou, k níž odborné pomoci třeba není. Nejvyšší správní soud tedy nepochybuje, že stěžovatel je sám schopen formulovat kasační námitky tak, aby bylo zjevné, co napadenému usnesení vytýká a v čem spatřuje jeho nezákonnost či nepřezkoumatelnost, proč má za to, že splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a kterými důkazy, jimiž prokazoval svůj nárok, se krajský soud nezabýval, popřípadě je nesprávně vyhodnotil. Ostatně, stěžovatel figuruje jako účastník (stěžovatel) ve více než 1 500 řízeních vedených u zdejšího soudu; tato skutečnost podporuje úvahu, že přinejmenším v otázce poplatkové povinnosti již získal komplexní představu o tom, o jaké údaje a argumenty musí tuto žádost opírat (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 5. 2017, č. j. 3 As 120/2017-12).

[12] Ze všech výše uvedených důvodů proto dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že v daném případě nelze vyhovět žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce, neboť není splněna podmínka uvedená v § 35 odst. 10 s. ř. s., že je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

II.

[13] Nejvyšší správní soud následně přistoupil k samotnému posouzení kasačních námitek.

[14] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.*

[15] Povinnost doložit nedostatek finančních prostředků pro úspěch žádosti o osvobození od soudních poplatků je na účastníkovi řízení. Pokud ji nesplní, soud nezjišťuje výdělkové a majetkové možnosti účastníka z úřední povinnosti (rozsudky ze dne 8. 7. 2011, č. j. 3 Ads 80/2011-122, nebo ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Nevěrohodnost nebo neúplnost tvrzení účastníka ohledně existence

předpokladů pro osvobození od soudních poplatků vylučuje vyhovění žádosti (např. rozsudek ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009-88, č. 1962/2010 Sb. NSS).

[16] Součástí žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v řízení před krajským soudem bylo prohlášení o osobních a majetkových poměrech. Stěžovatel uvedl, že nemá žádné výdaje na bydlení, neboť je bez obydlí a ubytování. Přiznal existenci dluhů, jejichž strukturu a výši však nezná. U výdajů za stravování sdělil, že je nelze vyčíslit. Ostatní výdaje (spotřební zboží, jízdné atd.) dle něj nepřesahují výši jeho jediného měsíčního příjmu. Přiložil rovněž potvrzení o invaliditě. Jediný příjem stěžovatele představuje příspěvek na živobytí, který doložil poštovní poukázkou s datem 13. 10. 2022 na částku 4 620 Kč. V závěru prohlášení stěžovatel oznámil, že nepřiznává irelevantní údaje, jako např. nepravidelná místa připojení k elektřině a k mobilnímu webu.

[17] Městský soud stěžovatele obratem vyzval, aby doplnil informace o svých majetkových poměrech, neboť jeho prohlášení nepovažuje za dostatečný podklad pro posouzení jeho celkových poměrů. Stěžovateli zaslal formulář „Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce“ (dále jen „formulář“) s tím, že jej má náležitě vyplnit a zaslat soudu zpět spolu s listinami, na něž bude odkazovat. Dále stěžovatele konkrétně vyzval, aby vysvětlil, kde tráví čas, kde si nabíjí svůj počítač, vstupuje do své datové schránky a tiskne dokumenty. Rovněž měl sdělit, z jakého důvodu mu není vyplácen invalidní důchod, což měl doložit příslušným rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení.

[18] Jelikož stěžovatel městskému soudu požadované údaje nesdělil, městský soud mu osvobození od soudních poplatků nepřiznal, neboť dospěl k závěru, že neunesl svou procesní povinnost tvrdit a doložit, že nemá dostatečné prostředky.

[19] Podle Nejvyššího správního soudu z výše popsanych skutečností jasně plyne, že stěžovatel ohledně svých majetkových poměrů městskému soudu sdělil značně neurčité údaje, a svá tvrzení řádně nedoložil. Na straně výdajů nespecifikoval jejich skutečnou výši, ve vztahu k příjmům doložil pouze poštovní poukázku za jeden kalendářní měsíc. Dále byly některé skutečnosti nevyjasněné, jak je specifikováno v dále odůvodnění. Nejvyšší správní soud se proto ztotožnil se závěrem městského soudu, že podklady poskytnuté stěžovatelem nebyly k doložení jeho majetkových poměrů dostatečné.

[20] Stěžovatel namítá, že jeho majetkové poměry byly městskému soudu známy, a proto je nebylo třeba doplňovat. Žádným způsobem však nekonkretizoval, kdy a co (z informací podstatných pro rozhodnutí o jeho nynější žádosti) městskému soudu dříve sdělil, a proto mu to mělo být známo. Městský soud ve své výzvě vymezil skutečnosti, bez jejichž objasnění nepovažoval podklady pro posouzení stěžovatelových poměrů za dostatečné. Jak již bylo výše uvedeno, povinnost tvrdit a prokazovat své majetkové poměry tíží účastníka řízení, soud je nezjišťuje z úřední povinnosti. S ohledem na výjimečnost institutu osvobození od soudních poplatků by ani nebylo namístě, aby se soud spolehl na neměnnost osobních a majetkových poměrů žadatelů, jimž bylo v minulosti toto dobrodiní přiznáno, a zcela rezignoval na snahu opatřit si od žadatele aktuální údaje. Postup městského soudu nepovažuje Nejvyšší správní soud za nezákonný.

pokračování

[21] Podle judikatury Nejvyššího správního soudu může žadatel nedostatek prostředků pro zaplacení soudního poplatku prokazovat i jinak, než řádným vyplněním formuláře, včetně prokázání dokladatelných tvrzení, ovšem vždy pouze tak, aby to poskytovalo úplný obraz o žadatelových majetkových a osobních poměrech (srov. rozsudek ze dne 4. 9. 2012, č. j. 7 Ans 15/2012-15). Pokud však stěžovatel nesdělil skutečnosti poskytující úplný obraz o jeho osobních a majetkových poměrech, takže nedostatek prostředků neprokázal, nemohla mu být výzva k vyplnění formuláře na újmu.

[22] Dále stěžovatel namítal, že po něm městský soud vyžadoval údaje, které byly pro rozhodnutí o žádosti irelevantní nebo v rozporu s jeho prohlášením. Pokud jde o doklady o příjmech a nákladech za posledních 6 měsíců, nepovažuje Nejvyšší správní soud výzvu za nepřiměřenou. Stěžovatel totiž doložil pouze jedinou poštovní poukázku vztahující se k měsíci říjnu 2022. Je-li z okolností zřejmé, že stěžovatel se soudem ve stovkách případů komunikuje elektronicky a svá podání formuluje pomocí počítače, nepovažuje Nejvyšší správní soud za neopodstatněné požadování údajů o tom, kde stěžovatel, jenž je podle svých slov nemajetný a bez domova, tráví čas, kde nabíjí svůj počítač či kde z něj vstupuje do datové schránky. Jestliže ve svém prohlášení stěžovatel neuvedl, že by vlastnil jakýkoli hmotný majetek, avšak zároveň v žalobě uváděl, že se do datové schránky pokoušel přihlásit z počítače, nebylo od městského soudu iracionální tázat se, přes jaký počítač a odkud do datové schránky vstupuje. Jeho dotaz zjevně mířil na ověření věrohodnosti stěžovatelových vlastních tvrzení o absenci majetku větší hodnoty.

[23] Naopak v případě otázky týkající se tisku dokumentů má Nejvyšší správní soud za to, že městský soud tento údaj požadovat neměl, neboť stěžovatel v řízení o žalobě žádný tištěný dokument nepředkládal. Krajský soud také nevysvětlil, z jakých důvodů požadoval informaci o příčině nevyplácení invalidního důchodu, resp. proč pro posouzení poměrů stěžovatele nepostačovalo jím předložené potvrzení, ze kterého vyplývalo, že důchod nepobírá. Proto Nejvyšší správní soud považoval tento požadavek městského soudu pro účely posouzení důvodnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků za zbytečný. Ani to ovšem nic nemění na závěru, že stěžovatel své poměry městskému soudu dostatečně neozřejmil.

[24] K dalším tvrzením v kasační stížnosti uplatněným Nejvyšší správní soud konstatuje, že šlo o vyjádření stěžovatelových názorů na činnost městského soudu, které nemají pro posouzení věci žádnou relevanci.

III.

[25] Na základě výše uvedeného dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věta poslední s. ř. s. zamítl.

[26] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti soud rozhodl na základě § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl ve věci úspěch, proto mu právo na náhradu nákladů nenáleží. Žalovanému, který byl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, pak soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, neboť mu žádné náklady nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. února 2023

Mgr. Eva
Šonková
předsedkyně senátu